כ"ד טבת*

א. עס זיינען דאָ צוויי ענינים תורה (וועלכע זיינען צו אונז דערגאַנגען) וואָס מען ווייס אַז דער אַלטער רבי האָט זיי געשריבן קרוב לזמן הסתלקותו:

(א) די אגרת וואָס הויבט זיך אָן „איהו וחיוהי חד"[1],

(ב) די רשימה „נפש השפלה"[2]. וז"ל[3]:

נפש השפלה באמת לאמתו בשרשה עבודתה היא תורה גשמי' בין לה ובין (להבין) לאחרים ובין גמ"ח גשמיים ע"י קירוב הדעת ועצות מרחוק בכל ענייני ב"ב אף כי רובם ככולם הם דברי שקר א"א בענין[4] אחר שיעשו חסד של אמת כי אין אמת אלא תורה[5] ואמת[6] אמר אל יברא (שכולו מלא שקרים) כו' וחסד אמר יברא שכולו מלא חסדים[7] ותשלך אמת ארצה ועולם בחסד שאינו של אמת יבנה, ובדורות הראשונים שעיקר העבודה הי' התורה[8] הי' רוב החסד נכלל באמת דהיינו בגדול המעשה דכופין וממשכנין כו' ע"פ תוקף תורת אמת האמוראים. משא"כ בעקבות משיחא שנפלה סוכת דוד הנופלת עד עפר בבחי' עשי' והעבודה העקרית בבחי' עקביים לבד[8] בלי תורת אמת משניות ובריתות שהן גדפין וירכין אזי רוב החסד ככולו הוא שלא ע"פ תורת אמת בגדול המעשה כ"א בהתקרב הדעת העושה ורצונו הטוב הרחוק באמת באשר הוא סוף מעשה במח' תחלה. (ונעוץ תחלתן בסופן) וגם אם אין רק דרך אחת והיא שפלה אזי לנחמו[9] לקבל באהבה או לעורר ולפשפש במעשיו ולשוב עד הוי' בצר לו וירווח לו.

דער תוכן פון די ביידע תורות איז — די מעלה פון עשי' (גשמיות):

אין דער אגרת „איהו וחיוהי חד" רעדט זיך וועגן דעם „גודל מעלת המצות מעשיות אשר הן תכלית ירידת הנשמות לעוה"ז הגשמי"[10], ווייל „נעוץ תחלתן בסופן": דוקא אין דעם „סופן" — עשי', עוה"ז הגשמי, איז דאָ „תחלתן" — דער כח הא"ס פון „מהותו ועצמותו של המאציל ב"ה" [ועד"ז איז אין עוה"ז גופא (כההמשך באגה"ק שם) — דוקא אין יסוד הכי תחתון — העפר איז דאָ דער כח הצמיחה „מעין בחי' א"ס"];

און דער תוכן פון דער רשימה „נפש השפלה" איז, ווי עס דאַרף זיין „גמ"ח

---

*) יום הסתלקות אדמו"ר הזקן (בשנת תקע"ג) — במוצש"ק פ' שמות (כבקביעות שנה זו (תש"מ)). — ברשימת אדמו"ר הצ"צ (נדפסה בהקדמת מענה לשון, הוצאת „קהתי") „כחצות שעה י"א".

— שייכות היום (בשבוע ובחודש), החודש והשנה להסתלקות — ראה אגרות לוי יצחק (ע' רמט ואילך) — ע"ד הקבלה — בארוכה.

וכן דריש שם (וראה ג"כ שם עמוד ריח ואילך. ס"ע שלג) בשמא: שניאור, זלמן.

1) אגה"ק סי' כ — שכתבה אדמו"ר הזקן „בימים שלפני הסתלקותו בכפר פייענא" (דרמ"צ קע, א).

2) נדפסה במאה שערים ה, ס"א ואילך. לקוטי דבורים ח"ד (תקצז, א). אג"ק אדה"ז ח"א (ע' קנא-ב) — ובספר שבחי הרב כותב, כי כתב זה „אחר הבדלה איזה רגעים אחדים קודם אשר מסר נשמתו בטהרה לחי העולמים".

3) כנדפס בלקו"ד שם. המוקף בחצאי עיגול אינו בס' מאה שערים.

4) במאה שערים: א"א שיעשו בענין.

5) ירושלמי ר"ה פ"ג ה"ח.

6) ב"ר פ"ח, ה.

8) ראה גם אגה"ק סי' ט.

9) במאה שערים: לנחמו לעורר ולפשפש במעשיו לנחמו לקבל באהבה ולשוב.

גשמיים״, און די עבודה דוקא איז דער „סוף מעשה (וואס איז עלה) במחשבה תחלה״[11].

וויבאלד דער אלטער רבי האט געשריבן די צוויי תורות סמוך להסתלקותו, איז פארשטאנדיק, אז זייער תוכן דריקט אויס תורתו ועבודתו פון אלטן רבי׳ן[12] אין יענעם זמן (בעת הכנה להסתלקותו מעלמא דין). דארף מען פארשטיין: וואס איז די שייכות פון מעלת העש׳ צום ענין ההסתלקות? דלכאורה, אדרבה: הסתלקות איז דאך דער סילוק ועלי׳ פון ענינים עולם הזה הגשמי[13]!

ב. נאך מער איז דורש ביאור: אין דעם תוכן פון דער רשימה „נפש השפלה״, כאמור, איז דער אלטער רבי מסביר ווי עס דארף זיין „גמ״ח גשמיים״ וואס „רובם ככולם הם דברי שקר״. איז תמוה: חיי הצדיק בכלל זיינען דאך ניט קיין „חיים בשרים כ״א חיים רוחניים״[14]. דער אינהאלט פון ענינים גשמיות ביי א צדיק איז נאר דאס וואס דורך זיי פירט ער דורך ענינים הנשמה; אזוי איז עס במשך זיין גאנצן לעבן בעלמא דין, און על אחת כמה וכמה איז עס אזוי קרוב צום זמן ההסתלקות אז גשמיות מצ״ע פארנעמט ביי א צדיק לגמרי קיין ארט ניט[15].

11) בדוגמת הנ״ל במעלת עש׳ גשמית בכלל מצד זה דנוגע תחלתן בסופן.

12) כי בטח לא כתב זה רק בשביל אחרים, כ״א (גם) בנוגע לעבודת עצמו. ע״ד לשון הידוע (בפ״נ דנשיא חב״ד בנוגע למאמריו-דא״ח) „יהי רצון שיפעלו הדברים בי ובהשומעים״.

13) וכסיום לשון האגה״ק סי׳ כ — „כמ״ש היום לעשותם וריפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעוה״ז מכל חיי עוה״ב״.

14) אגה״ק ביאור לסי׳ ז״ך.

15) להעיר ממה שאמר אדה״ז קודם הסתלקותו שאינו רואה הקורה כ״א הכח האלקי שמחייהו (בית רבי ח״א פכ״ב).

און דאס מאנט דער אלטער רבי דוקא בסמיכות לזמן הסתלקותו, אז מ׳זאל טאן אין „גמ״ח גשמיים״ אין אן אופן פון צוטראגן זיך צו „ענינים ב״ב״ (ניט ווי זיי ווערן געטאן נאר אלס מטרה צום אויספירן אן ענין פון „תורת אמת״, נאר) כפשוטם, אן עצה גשמית צוליב דעם ענין הגשמי אליין (וואס דערפאר זעען זיי זיך אן אלס „דברי שקר״)[16]?

ג. וועט מען דאס פארשטיין בהקדים א תוספת ביאור אין דעם ענין הנ״ל אז „חיי הצדיק אינם חיים בשרים כ״א חיים רוחניים שהם אמונה ויראה ואהבה״ — איז ניט פארשטאנדיק: די עבודה פון מעשה המצות קען דאך געטאן ווערן נאר מיטן גוף און מיט די דברים גשמיים, ואדרבה — „לא המדרש עיקר אלא המעשה״[17]; היינט ווי זאגט מען אז חיי הצדיק זיינען „חיים רוחניים שהם אמונה ויראה ואהבה״?

איז דער ביאור אין דעם: ביי א צדיק איז די עבודה פון מעשה המצות ניט אן אנדער זאך פון זיין עבודה רוחנית — „אמונה ויראה ואהבה״. זיין מקיים זיין מצות עשה איז א תוצאה וסיום פון זיין אהבת ה׳[18], זיין קיום מצות לא תעשה — א תוצאה וסיום פון יראת ה׳[18], און דאס אליין איז מיוסד אויף אמונת ה׳[19].

און דאס וואס המעשה הוא העיקר —

16) ובפרט ע״פ האריכות באגה״ק סכ״ב שהשואלים „בעצה גשמיות כדת מה לעשות בעניני העולם הגשמי״ הוא „מרוב אהבתם לחיי הגוף״, ועליהם „לשוב אליו ברוח נמוכה והכנעת הגוף״.

ולהעיר ממה שמוסיף שם, שגם כש„אהבתם לחיי הגוף (היא) לש״ש לעבוד בו ה׳ כו׳״ — אין צ״ל ה„חרה להם בצער הגוף״.

17) אבות פ״א מי״ז.

18) ראה תניא פ״ד. חינוך קטן בתחלתו. ובכ״מ.

19) ראה מכות בסופה. חדא״ג מהרש״א שם. תניא פל״ג.

דאָס ברייגט אַרויס בגלוי זיין עבודה רוחנית:

היות אַז ער איז „אוהב את שם ה' וחפץ לדבקה בו באמת ואי אפשר לדבקה בו באמת כי אם בקיום רמ"ח פקודין שהם רמ"ח אברין דמלכא"[20] — און ווי דער אַלטער רבי איז מבאר[21], אַז די דביקות בה' דורך קיום התורה והמצות (וואָס זיי זיינען רצונו ית') איז אַן ענין פון „השראת השכינה", וואָס איז באיין ערוך העכער פון דער דביקות מצד דעם הרגש האהבה פון אַ מענטש (אַ נברא) — דעריבער פאַדערט זיין אהבה אַז ער זאָל טאָן אין קיום התורה והמצוות;

און דערפאַר, איז אויך זיין עבודה אין „מצות מעשיות הנעשות ע"י הגוף ממש"[21] — צו אויספירן די כוונה עליונה פון „נתאוה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים"[22] — אין אַן אופן, אַז ער איז ממשיך „אור והארת השכינה גם על גופו"[21], ער מאַכט זיין גוף אַ כלי צו (רוחניות) „אור והארת השכינה".

ביז אַז די כלי (וועלכע מען מוז האָבן) ווערט אויס מציאות פאַר זיך[23].

ד. צו דעם קומט צו אין אגרת „איהו וחיוהי חד", אַז אין מצות מעשיות איז דאָ נאָך אַ העכערער ענין, אַז „גודל מעלת המצות מעשיות" איז מצד דעם וואָס דער כח הא"ס איז דאָ דוקא אין גשמיות[24]:

דער ענין איז ניט מצד דעם וואָס דער דבר גשמי מיט וועלכן מ'טוט אַ מצוה (און אַזוי אויך דער גוף האדם) ווערט אַ כלי צו רוחניות און „השראת השכינה", נאָר אדרבה: דער ביאור אין דער אגרת איז, אַז דוקא אין דעם יש הנברא, וואו דער הרגש פון זיין אייגענער מציאות איז בתכלית ביז ער פילט ווי ס'איז ח"ו ניט פאַראַן קיין „שום עילה וסיבה אחרת קודמת" צו אים — דוקא אין דעם שטייט „מהותו ועצמותו של המאציל ב"ה שמציאותו מעצמותו ואינו עלול מאיזה עילה שקדמה לו ח"ו".

דאָס הייסט, אַז אמיתית העילוי פון מצות מעשיות איז מצד דעם גשם גופא: און דערפון קומט אַרויס אין עבודת האדם, אַז אפילו ווען אַ איד איז אין אַ מצב ווען ער פילט ניט קיין הרגש רוחני באָם קיום המצות, ער פילט ניט ווי ער וועט דורך דעם קיום המצוה דבוק לה', ביז אַז זיין קיום המצוה איז דורכ־אויס אַן עשי' גשמית — אויך דאָן איז מיט דער פשוט'ער עשי' דוקא פאַר־בינדט ער זיך מיט „מהותו ועצמותו של המאציל".

ה. דאָס גיט אויך אַ הסברה אין דעם תוכן פון דער רשימה „נפש השפלה", וואו עס רעדט זיך ווי עס דאַרף זיין „גמ"ח גשמיים . . אף כי רובם ככולם הם דברי שקר", און ווי ער איז מסביר, אַז „עולם בחסד שאינו של אמת יבנה", ד„אמת אמר אל יברא שכולו מלא שקרים":

וי"ל אַז ס'איז ניט דער פשט, ווי עס זעט אויס בהשקפה ראשונה, אַז „חסד אמר (אז) יברא" אַ זאָך וואָס איז שקר — דאדרבה: „כל הנמצאים (ד. ה. נבראים ווי זיי זיינען נמצא למטה) . . לא נמצאו אלא מאמתת המצאו"[25];

20) תניא פ"ד.
21) תניא פל"ה.
22) תניא פל"ו ואילך.
23) וכידוע הפס"ד ד(באין שיעור בדבר הנמצא בהכלי) אין הוצאת הכלי הוצאה (שבת צג, ס"ב).
24) להעיר גם מתו"א ד"ה יביאו לבוש מלכות (צ, א ואילך).
25) לשון הרמב"ם ריש הלכות יסודי התורה.

נאָר דער ביאור איז: דאָס וואָס „אמת אמר אל יברא" איז דאָס נאָר מצד מדת האמת, דער אמת פון אלקות דסדר השתלשלות, וואָס איז מיט אַ מדה, אַ מדידה והגבלה. דער אמת דערגרייכט נאָר דאָרט וואו מען דערקענט זיין (הוי') אמת: און ווי‌באָלד אַז עוה"ז איז אַן עלמא דשיקרא, וואו ס'איז ניט ניכר דער „אמת ה'", איז „אמת אמר אל יברא".

אָבער דער אמת פון עצמותו ית' האָט ניט קיין הגבלה. דער אמת איז ניט באַגרענעצט אַז מען מוז דערקענען אמיתתו ית'. ווייל אויך אין אַן אָרט פון העלם והסתר, ביז אַזאַ הסתר וואָס זעט אויס ווי אַ שקר (און מצד סדר השתלשלות האָט זיין מציאות אַן אָרט נאָר מצד מדת החסד) — איז באמיתית ובפנימיות, איז זיין גאַנצע פאָראַנענקייט — „(לא נמצאו אלא מ)אמתת המצאו"[26], דער אמת פון עצמות[27].

און דערפאָר, איז אפילו „עניני ב"ב" פון אַ אידן, וואָס ער איז אין זיי אויסן זייער „גשמיות" (וואָס דערפאָר זען זיי אויס ווי „דברי שקר" וואָס האָבן קיין שייכות ניט צו „אמת ה'") — אויך די גשמיות איז פאַרבונדן מיט „אמתת המצאו"; און דאָס דריקט זיך אויס אין דעם, אַז כאָטש דער איד פילט נאָר די גשמיות פון זיינע ענינים עוה"ז, נוצט ער זיי בפועל פאָר ענינים טוב וקדושה[28].

און דערפון קומט אַרויס דעם אַלטן רבינ'ס הוראה בנוגע לפועל, אַז מען דאַרף טאָן אין „גמ"ח גשמיים" און געבן „עצות מרחוק בכל ענייני ב"ב" — ניט אַריינלאָזנדיק זיך אין די „כוונות" פון דעם צווייטן אידן — ווייל אויך די גשמיות וואָס זעען אויס ווי „דברי שקר" זיינען פאַרבונדן מיט „אמתת המצאו".

ו. דער ענין — אַז אויך שקר פון עוה"ז נעמט זיך פון „אמתת המצאו" — ווערט אַרויסגעברַאכט (בעיקר) אין עבודת התשובה:

דער עיקר „שקר" פון עוה"ז איז אין די זאַכן פון ג' קליפות הטמאות, וואָס זייער חיות אלקי — דער „אמת" וואָס אין זיי — איז בתכלית ההעלם והסתר, וואָס דערפאָר קען מען זיי ניט מברר זיין[29].

דורך תשובה אָבער ווערט אויפגעטאָן אַז זדונות נעשות לו כזכיות[30] — מ'איז מגלה די ניצוצות קדושה וואָס זיינען דאָ אין אַזעלכע זאַכן וואָס זיינען היפך רצון העליון לגמרי (תכלית השקר), וואָס דורך דעם ווערן זיי „זכיות": און דאָס ווערט אויפגעטאָן ע"י התשובה וואָס דערלאַנגט אין עצמות, און מצד עצמותו ית' ווערט דערהערט די אמיתת המציאות פון יעדער נמצא (אויך פון זדונות), וואָס דערפאָר ווערן

26) עפ"ז יש לפרש (בפנימיות הענינים) המשך דברי הרמב"ם שם (בהלכה שלאח"ז) „ואם יעלה על הדעת שהוא אינו מצוי כו" • — שמרמז בזה, שמצד „אמתת המצאו" הוא נמצא גם במקום ההסתר •• שאפשר לעלות על הדעת שהוא אינו נמצא ח"ו. ע"ד מרז"ל (יל"ש נחמי' רמז תתרעא. וראה יומא סט, ב) „הן הן גבורותיו". וראה לקו"ש ח"ו ע' 126 הערה 35.

27) ראה המשך תרס"ו ע' שמג. ע' תלא־ב. סד"ה יחיינו תרצ"ד (תשי"א). ועוד.

*) ראה ביאור (באופן אחר) — הדרן על הרמב"ם (קה"ת תשמ"ה) ס"ח־ט.

**) וי"ל, שבלשונו (הלכה א') „לידע שיש שם מצוי ראשון" — שלכאורה תיבת „שם" מיותרת (ראה מפרשי הרמב"ם שם) — מרמז, ש„מצוי ראשון" נמצא גם בבחי' „שם" המורה על „מקום ומשכן הקליפות" (לקו"ת ראה לב, רע"ג).

28) ראה לקו"ש ח"כ ע' 334־5 והערה 100 שם.

29) תניא פ"ז. ובכ"מ.

30) יומא פו, ב. וראה בארוכה לקו"ש ח"ז ע' 22 ואילך (וש"נ). ובכ"מ.

אויך די ניצוצות שבזדונות נתעלה אין קדושה[31].

[ועד"ז אין דעם בעל תשובה עצמו: אע"פ אז בגלוי איז ער געווען אפגע־ריסן פון אלקות (דורך זיינע חטאים), איז אבער אויך בשעת החטא פארבליבן זיין עצמית'דיקער פארבונד מיט אלקות, וואס קומט צום אויסדרוק בגלוי אין זיין אומקערן זיך צו דעם אויבערשטן נאר דעם ווי ער איז געווען אפגעריסן].

ומהאי טעמא, איז אויך דער עילוי הנ"ל אין דעם יש הנברא, פון גשמיות עוה"ז (וואס דער אלטער רבי איז מבאר אין אגרת איהו וחיוהי חד) ווערט דער־הערט (בעיקר) ביי אַ בעל תשובה[32].

ז. ועפ"ז וועט ווערן פארשטאנדיק די שייכות פון דער אגרת איהו וחיוהי חד מיט דער רשימה „נפש השפלה" צום זמן ההסתלקות פון אלטן רבי'ן:

דער עילוי וואס ווערט ארויסגע־בראכט אין עבודת התשובה (על זדונות) איז (בעיקר) ניטאַ ביי אַ צדיק מצד עצמו[33]; אבער דורך דעם וואס ער ברענגט אַ צווייטן צו תשובה, באקומט ער אויך דעם עילוי[34] (וויבאלד אז ער האט געבראכט דעם צווייטן[35] צו טאן תשובה).

נאר דער עיקר הגילוי פון מעלת התשובה איז דוקא סמוך להסתלקותו[36] ווען עס קומען זיך צוזאמען „כל מעשיו ותורתו ועבודתו אשר עבד כל ימי חייו"[37]. ובפרט, אז וויבאלד ער שטייט דאן אין דער תנועה פון תשובה — והרוח תשוב אל האלקים אשר נתנה — ביתר שאת ויתר עז, ווערט ביי אַ צדיק, (ובפרט בא אזא) וואס האט עוסק גע־ווען אין מאכן בעלי תשובה, נתגלה אין זיין תנועת התשובה, אויך דער עילוי וואס אין דער עבודת התשובה שעל זדונות.

ועד"ז בעניננו: ס'איז ידוע[38] וואס דער אלטער רבי האט געזאגט דעם מיטל'ן רבי'ן, אז זיין, דעם אלטן רבינ'ס אויפטו (לגבי המגיד) באשטייט אין דעם וואס ער איז געלעגן אין מאכן בעלי תשובה (און ווי כ"ק מו"ח אדמו"ר איז מאריך ווען דעם אין זיין שיחה[39]).

און דעריבער, דוקא סמוך להסתל־קותו, ווען ביי אים איז צוגעקומען דער גילוי פון כל מעשיו כו' ובאופן פון תשובה, איז תורתו גילוי המעלה פון גשמיות, און ווי עס דארף זיין „גמ"ח גשמיים" — ווייל דוקא מיט דעם נעמט מען „מהותו ועצמותו של המאציל".

---

31) ראה לקו"ש שנסמן בהערה 26. ובארוכה לקמן ע' 412 ואילך, ושנ"נ.

32) להעיר מד"ה ולקחתם לכם תרס"א שהביטול דאין עוד שבנבראים שלמטה דוקא (שכל מציאותם הוא בחי' העצמות דא"ס) הוא בחי' שם ב"ן — והרי שם ב"ן הו"ע עבודת התשובה, כמבואר בד"ה תקעו (תרס"א) שם.

33) כי אף שגם בצדיקים ישנה עבודת התשובה דהרוח תשוב אל האלקים גו' (ראה לקו"ת ש"ש סו, ג. ר"פ האזינו. ובכ"מ) — אי"ז כהעילוי דעבודת התשובה שעל זדונות (ראה שעה"ת לאדמו"ר האמצעי ח"ב חינוך פמ"ח. לקו"ש חי"ח ע' 5-124).

34) ראה גם לקו"ש ח"י ע' 164, 166.

35) ע"ד (ולא ממש) תורת הבעש"ט (הוספות לכתר שם טוב ספ"ג) בפי' „שנים אוחזין בטלית".

36) עייג"כ תורת חיים ס"פ תולדות (כא, ד. וראה לקו"ת שמ"ע צב, ב) — בנוגע למשה רבינו.

ולהעיר מהמבואר שם (וראה שם לפנ"ז ספ"ט. פ"כ) דענין התשובה שמטהר גם לטומאה גמורה דעוונות גמורים שאין להם תיקון ע"פ חכמה דתורה (שהרע עצמו נהפך לטוב) נעשה ע"י התשובה דצ"ג דוקא — לאחבא צדיקייא בתיובתא.

37) אגה"ק סי' ז"ך וביאורו. וראה שם סי' כח. סידור דש, סע"ב ואילך.

38) תורת שלום ע' 86.

39) הובא בשיחת י"ט כסלו תרצ"ב — לקו"ד ח"ד תשנה, סע"א ואילך.

ח. כ״ד טבת איז אַלעמאָל חל אין דער וואָך פון שבת[40] מברכים החודש שבט אַדער גלייך במוצאי ש״ק זה — ווי בקביעות שנה זו. וואָס אין דעם חודש, ביום העשירי בו, איז דער יום ההילולא פון כ״ק מו״ח אדמו״ר.

זעט מען, אַז אויך אין די דברי תורה וואָס ער האָט אַרויסגעגעבן ליום הסתלקותו — דער מאמר ד״ה באתי לגני — איז מודגש דער תוכן הנ״ל:

ער הויבט אָן דעם מאמר דערמיט וואָס די וועלט איז „גני״ של הקב״ה[41] (ווייל „עיקר שכינה בתחתונים היתה״[41]) — וואָס „גן״ איז אַן אָרט (ניט נאָר פון „דירה״ פאַר ענינים המוכרחים, נאָר ס׳איז אַן אָרט) פון תענוג;

און די סיבה לזה איז, ווייל „נתאוה הקב״ה להיות לו ית׳ דירה בתחתונים״: דער „נתאווה״ און תענוג פון עצמות, איז דוקא אין תחתונים, אין דער עבודה אין עולם הזה התחתון שאין תחתון למטה ממנו און דאָרט גופא — איז המעשה הוא העיקר; אָז מ׳זאָל זיך אַראָפלאָזן אין עולם, און דאָרט אין שטות דלעו״ז, אויפטאָן (דורך דער עבודה פון שטות דקדושה, למעלה מטעם ודעת) אָז פון שקר העולם זאָלן אויפגעשטעלט ווערן קרשים למשכן (פון „שקר״ זאָל מען מאַכן „קרש״[42]), אַ משכן ודירה לו ית׳.

(משיחות ש״פ שמות תשל״ג, תשל״ו)

---

40) ד„יאכל בשבת״ הוא מזה „שטרח בע״ש״ (ע״ז ג, א), דהכוונה בזה היא (גם) מתחיל מ„יום ראשון בשבת״ (ראה רמב״ן יתרו כ, ח).

41) שהש״ר רפ״ה, ושו״נ.

42) כמבואר בארוכה בההמשך דבאתי לגני ה׳תש״י (פ״ו ואילך).